

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Caput V. Quomodo Constantinus Deorum templa everterit: atque ita
populos ad Christianam religionem magis pellexerit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

laiciunt: idque tametsi contigua ple-
rumque habeant tabernacula, & pro-
miscue cubare consueverint. Locus
enim ille sub divo est, & aratur: nec ul-
la habet aedificia, nisi circa quercum;
quae olim fuerunt Abrahami, & puteum
ab eodem constructum. Caterum tem-
pore mercatus, nemo ex illo puteo
aquam haurit. Nam Gentili ritu alii
lucernas accensas puteo imponebant:
alii vinum superfundebant: quidam pla-
centas, nonnulli nummos vel unguen-
ta vel suffitus injiciebant. Proinde a-
qua injectarum rerum admixtione, ut
credibile est, inutilis potui reddebatur.
Dum haec eo quem diximus modo a
Gentilibus solenni ritu atque hilaritate
gererentur, locus Constantini voti cau-
sa eò adveniens, rem Imperatori nun-
tiavit. Quibus ille auditis, Palaestinae
Episcopos non mediocriter objurgavit,
quod officium suum neglexissent, & lo-
cum sanctissimum impuris libationibus
& sacrificiis inquinari passi essent. Piam
autem ejus reprehensionem declarat
Epistola, ab ipso scripta ad Macarium
Hierosolymorum Episcopum & Euse-
bium Pamphili, aliosque Episcopos
Palaestinae. Quibus etiam praecipit, ut
simul cum Phoenices Episcopi convenirent:
& arā quae prius illic steterat, fun-
ditus eversa ac repurgata, statuisque in-
cendio consumptis, Ecclesiam ibidem
designarent, vetustati loci & sanctitati
convenientem; darentque operam ut
in posterum locus ille a libamentis &
sacrificiis vacuus esset: adeo ut nihil
aliud quam veri Dei cultus juxta Eccle-
siae leges ibi celebraretur. Quod si
quis vetera tentare deprehensus fuisset,
indicarent illud Episcopi, quod ipse gra-
vissimum ei supplicium inferret. Ju-
xta hanc Imperatoris Epistolam, recto-
res Provinciae & Sacerdotes Christi, ea
quae mandata fuerant, opere compleve-
runt.

περίεσαι· ἔτε ἄλλως ἀκολασάνεσθαι· ταύ-
τα ὁμῶς ἐπίπαν τὰς σκηνὰς ἔχουσιν, καὶ ἀνα-
μίξ κατέδοντες· αἰθεῖται γὰρ ἀεθσιμὸς ἐπι-
όχως, ἔκ ἐκων οἰκήματα, ἢ μονατασθεῖ-
τῶ δὲ ὑν πάλαι τὸ ἀβραάμ φηρομένα, καὶ τὸ
φρέαρ τὸ παρ' αὐτῶ καλασκαδῶν τῶν τῶ
καυθῶν τὸ πατηγύρεως, ἐδείς ἐπιδείξεν ὑδρῶν-
ταῖ νόμῳ γδ ἑλληνικῶ· οἱ μὴν λυχνεσ ἡμῶν
ἐνθάδε ἐπέδρασαν· οἱ δὲ οἶνον ἐπήχεον· ἢ πῶστα
ἐρίπτον· ἄλλοι δὲ νομισματα, ἢ μύρα, ἢ ἄ-
μιάματα ἐδιδάτετο, ὡς γὰρ εἰκός, ἀχρεῖται τῶ
ὑδρῶν ἐχρεῖσθαι μέγιστα τῶν ἐμβαλλομένων
ταῦτα· καὶ τὸν εἰρημῶν τρέπον ἡδέως ἢ ἐπι-
μῆς ἑλλησῶν ἐπιλέμενα, ὡς γὰρ γενόμεθα
ἐνθάδε καὶ διχλῶ ἡ τῆς γαμήλης κωνσταν-
μήτης, τῶ βασιλεὶ καλήγγλῶν· ὁ δὲ πύθου-
νος, ἐμείριως ἠτιάτο τὰς παλαιῆς ἐπισκο-
πας, ὡς τὸ προσήκον· ὀλιγωρήσασθαι, ἔτι
τῶν ἁγίων ὄντα ὑπεριδόντας, σποιδῶν καὶ
θύμασι βεβήλοις μαινέων· δέκνυσι δὲ καὶ
τὴν δισθεῖ μὲν ψῆ, ἢ τῶν τῆς γαμήλης
ἐπιστολῆ μακαρίῳ τῶ ἱεροσολύμων ἐπισκο-
πῶ, καὶ δισθεῖ τῶ παμφίλῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις
παλαισίων ἐπισκόποις· ἐς καὶ τῶν ἁγίων
θεῖν προσέταξε τοῖς ἐκ Φοινίκης ἐπισκόποις
ὡς ἐτὸ πρότερον ἐνθάδε ἐβωμῶ ἀνακατα-
ρῆς ἐκβάθεων, πνεῖ τε τῶν ἑσθάνων ὡς ἐπὶ
δομένων, ἐκκλησίαν αὐτοῖσι διαγαγῆναι τὸ
τόπος ἀρχαιοτήτῳ καὶ σεμνότητῳ ἁλῶν, καὶ
τῶ λοιπῶ προνοεῖν, ἐλθῶν δὲ τὸν σπονδῶν καὶ ἐπι-
μάτων τῶν ἐνθαῖ ὡς ἐμὴν ἐτερον προνο-
εῖν, ἢ τὸν θεὸν θεοσκόπειν καὶ τὸν τὸ ἐκκλησίαν
νόμον· εἰ δὲ τῶ πρότερον τις ἐπιχρεῖται ἄλλοι
δὲ τῶ ἐπισκόπος μνησθῆναι, ὡς αὐτὸν μεγίστην
μωρίαν ἐπαγαγεῖν· καὶ ταῦτην τὴν βασι-
λέως ἐπιστολῶν ἀρχόντες καὶ ἱερεῖς χρεῖσθαι, ἐξ
τῶ πρὸς ἐλαγμένα παρῆδοσαν.

CAPUT V.

Κεφ. ε΄.

Quomodo Constantinus Deorum templa ever-
terit: atque sua populos ad Christianam re-
ligionem magis pellexerit.

Ὅπως τὰ τῶν εἰδώλων τεμνῆ κατίσθῃ, καὶ τοῖς λαοῖς
τιῶν δὲ μάλλον χρεῖσται ἡ ἀντιπύθῃ.

Sed quoniam multi adhuc populi
multaque urbes Imperii Romani
formidinem & reverentiam erga inanē
illam simulacrorum speciem retinētes,

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ δῆμοι καὶ πόλεις αἰ-
ετῶσαν τῶν εἰδώλων, εἰσέτι δὲ
καὶ σέβας ἔχουσιν τῆς τῶν εἰδώλων
τασιας, ἀπεσρέφοντο τὸ δόγμα τῶν ἁγίων

χριστιανῶν, δευραϊότηός τε ἐπεμελεῖτο, καὶ
 τῶν παλαιῶν ἐθῶν καὶ πανηγύρεων, ἀναγ-
 κῶν ἀπὸ ἐφάνη, παιδῶσιν τὰς δευραϊ-
 κὰς ἀμελεῖν τῶν θρησκουμῶν ἐν αὐτῶν τῶν
 ὀπτεῖς, εἰ πρῶτον αὐτὸς ἐδίδοσκε καλαφρο-
 τῶν τῶν ναῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀγαλμάτων
 ἐνοηθέντι δὲ ταῦτα, στρατιωτικῆς χεῖρὸς
 αὐτῷ ἐπέθετο· ἀλλ' ἀνδρες χριστιανοὶ ἐν τοῖς
 βασιλείοις ἐπέβλεπον τὰ δόξαλα, διαβάλλες
 τὰς πόλεις ἅμα γραμμασι βασιλικαῖς· οἱ
 μὲν γὰρ δῆμοι, περὶ αὐτῶν καὶ παιδῶν καὶ
 γυμνασίων δεδιότες μὴ τι κακὸν πάθωσιν
 ἐπιβλεπόντες, ἥσυχίαν ἤγον γυμνασθεῖς
 ἢ τῆς τῶν πόλεως ὁπῆς οἱ νεώκοροι καὶ οἱ
 κείροι, προσέδωκαν τὰ παρ' αὐτοῖς τιμιώτα-
 τα, καὶ τὰ διοπέτη καλέμενα· καὶ δι' ἐαυ-
 τῶν ταῦτα προήγον ἐν τῶν ἀδύτων καὶ τῶν
 ἐν τοῖς ναοῖς κρυφίαν μυκῶν· βαλῶν τε γοι-
 πῶν ἢ τοῖς θέλοσι, τὰ περὶ ἅλα, καὶ τοῖς
 ἱεροῖσι μόνις ἐγνωσμένα· τῶν δὲ ἀυξοάνων
 τὰ ἅλα τιμίας ὕλης, καὶ τῶν ἄλλων ὅσον ἐδό-
 κει χρῆσιμον ἐν αὐτῶν, περὶ δὲ κερῶν, καὶ δημο-
 τικῶν ἐργῶν χερμῶν· τὰ δὲ ἐν χαλκῷ θαι-
 μασι· εἰρησμένα, πάνθ' ἐν εἰς τὴν ἐπώ-
 νων πόλιν τῶν ἀυλοκρότορος· μετεκομιδῆ
 πρὸς κόσμον καὶ εἰσέτι νῦν δημοσίᾳ ἱδρυ-
 ται· τὰς ἀγῶνας καὶ τὸν ἵπποδρομον καὶ
 τὰ βασιλῆα· τὰ μὲν, τῶν πυθῆας ἢν μαν-
 θῆας ἀπόλων, καὶ μῦσαι αἱ ἐλικωνιά-
 δας, καὶ οἱ ἐν δελφοῖς τελεποδες, καὶ ὁ πᾶν ὁ
 ἱερῶν, ἐν παυσανίας ὀλακεδαιμόνι, καὶ
 ἐν ἐλλῆνίδας πόλεις ἀνέθεντο μὲν τὸν πρὸς
 μῦσαι πόλεμον· νεώ δὲ οἱ μὲν θυρῶν οἱ δὲ
 ἱεροῖσι γυμνάθῃσαν· οἱ δὲ ἄλλως ἀμε-
 λησῶν ἱεροῖσι τῶν δὲ θεῶν καλεσκά-
 ρων δὲ ἔτε καὶ ἀρδῶν ἠφανίσθῃσαν, ὁ ἐν
 ἀρχαῖς τῆς κιλικίας ἀσκληπιῶ ναός, καὶ ὁ ἐν
 ἀφάκῃ τῆς ἀφροδίτης περὶ τὸν λιόανον τὸ
 ἱερῶν καὶ ἀδωνῶν τὸν ποῖα μόν· ἀμφω δὲ ἐπι-
 στήματα νεώ ἐγενέσθῃ, καὶ σεβασμῶν τοῖς
 παλαιῶν κατότι αἰγῆται μὴν ἠύχεν τὰς κά-
 μινος τὰ σώματα νόσων ἀπαλλάθῃσαι
 παρ' αὐτοῖς ἐπιφανομῶν νύκτωρ καὶ ἰωμῶν
 τῶν δαίμων· ἐν ἀφάκῃ δὲ, κατ' ἐπικλήσῃ
 τῶν καὶ ῥήσῃ ἡμέραν, ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας

A Christianorum Doctrinam averfabantur,
 & vetustatem ritusque ac festa majorum
 ingenti studio & cura complectebantur,
 Imperator necessarium sibi esse existi-
 mavit, ut subditos suos ad negligendum
 Deorum cultum institueret. Id autem
 facillimum fore censuit, si eos prius ad
 contemnenda templa & quæ in templis
 erant simulacra, affuefecisset. Hæc cum
 ita apud se constituisset, militari manu
 opus non habuit. Nam Christiani qui
 in Palatio erant, cum Imperatoris liti-
 B ris urbes & oppida peragrantes, decreta
 executioni mandarunt. Quippe plebei
 quidem, sibi metipsis & liberis uxoribus-
 que suis metuentes, ne male mulctaren-
 tur si resistissent, profus quieverunt.
 Aeditui vero & Flamines, multitudinis
 auxilio destituti, pretiosissima quæque &
 cœlitus lapsa simulacra; quæ διοπέτη vo-
 cant, prodiderunt, ipsique per se ea pro-
 tulerunt ex adytis & occultis templo-
 rum penetralibus. Et quæ prius inacces-
 sa fuerant, solisque sacerdotibus nota,
 plana deinceps omnibus ac pervia fue-
 re. Ex simulachris autem, ea quæ ex
 pretiosa materia constabant, & ex aliis
 rebus quidquid utile videbatur, igne
 conflata sunt, & publica pecunia ex
 C iis facta. Quæ vero ex ære artificio-
 sissime fabricata erant, ea undique in
 urbem Imperatori cognominem ad
 ejus ornatum comportata sunt. Quæ
 quidem etiamnum visuntur, in plateis
 & in Circo atque in palatio dedicata.
 In his est Apollinis statua, quæ fuit in
 templo ubi Pythia reddebat oracula:
 & statua mularum ex Helicone, &
 tripodes Delphici, & Pan ille celeberrimus,
 quem Pausanias Spartanus &
 civitates Græciæ post bellum contra
 Medos gestum publice dedicarunt.
 Jam vero templa, partim januis, par-
 tim tectis nudata sunt. Nonnulla ul-
 tro neglecta, ruebant paulatim atque
 D interibant. Subversa sunt autem ac
 funditus deleta eo tempore, tum Æscu-
 lapii fanum quod erat in urbe Cili-
 ciæ Ægis, tum templum Veneris apud
 Aphaca, juxta Libanum montem & flu-
 vium Adonin. Porro hæc duo templa
 illustrissima erant, & summa religione
 à veteribus culta. Nam Ægeatæ qui-
 dem prædicabant, ægros apud se mor-
 bis liberari, Deo ipsis apparente noctu,
 eosque sanante. In Aphacis vero, certo
 die ignis per quandam invocationem è

vertice montis Libani decurrens instar A
 stella, in vicinum amnem sese immer-
 gebat. Atque hunc ignem aiebant esse
 Uraniam: ita enim ipsi Venerem appel-
 lant. Quibus ad hunc modum confe-
 ctis, Imperatoris consilium ex voto ipsi
 successit. Nam alii quidem, cum ea
 quae prius sancta ac formidanda duxe-
 rant, temere projecta viderent, & stipulâ
 ac faeno intus referta, contemnere cœ-
 perunt quae prius religiose coluerant,
 & majorum suorum errorem inculcare.
 Alii vero, cum Christianos beatos id-
 circo existimarent quod ab Imperatore,
 in pretio haberentur, institutum Princi-
 pis imitandum sibi esse censuerunt. Alii
 eum Doctrinam Christianorum atten-
 tius examinare cœpissent, signis quibus-
 dam aut somniis, aut Episcoporum vel
 Monachorum colloquiis inducti, con-
 sultius arbitrati sunt Christianam fidem
 amplecti. Exinde populi & civitates sua
 sponte à prioribus institutis descivere.
 Quo quidem tempore navale urbis Ga-
 zaxorum quod Majuma nuncupatur,
 quod superstitioni admodum deditum
 erat, & veteres ceremonias antea sem-
 per suspexerat, universum repente ad
 Christi fidem se transtulit. Imperator
 vero eorum pietati vicem rependens,
 maximo honore illos affecit; & lo-
 cum illum qui antea urbs non erat, ci-
 vilitatem esse iussit, & Constantiniam co-
 gnominavit: ejus quem ex filiis charissi-
 mum habebat, nomine locum illum co-
 honestans ob religionem. Sed & Con-
 stantinam urbem Phœnicis, simili de
 causa Imperatoris nomine appellatam
 esse accepi. Verum singula persequi
 haudquaquam facile est. Nam & aliae
 plurimae urbes eo tempore ad Christia-
 nam religionem defecerunt, & sua spon-
 te; nihil horum jubente Imperatore,
 templa ac simulachra sua everterunt, &
 Ecclesias edificarunt.

τὴν λιβάνα πῦρ διαίωσον, καθάπερ ἀσὴρ ἐστὶν
 τὸν ὠθακείμηνον ποταμὸν ἔδωκεν ἕως γὰρ
 δὲ τὸ τὴν ἕρην εἶναι, ὡδὶ τὴν ἀφ᾽ ἑσθῆ-
 τὴν καλεῖται: τῶν ἕτω συμβαλῶν, καὶ
 σκοπὸν πρὸς τὴν βασιλείαν τὸ πρὸς ἀ-
 μῆρον: οἱ μὲν γὰρ τὰ πρὸς σείνα καὶ Φοινί-
 κῆν ἔρριμύρια, καὶ καὶ αἰμαί καὶ Φοινί-
 κῆν ἐνδοθεν βεβυσμύρια ὄρωντες, εἰς καὶ ἀφ᾽ ἑσθῆ-
 σιν ἤλθον τῶν πρῶτον σέβασμιῶν, καὶ πρὸς
 τὴν τοῖς πρῶτον ἐμῆφοντο: οἱ δὲ, ἰδὲ
 σαλῆς τὰς χριστιανὰς τῆς ὡδὸς τὸ βασιλεί-
 ας, ἀναγκαῖον ἀθήτησαν τὰ κατὰ
 τὸ ἤδη μιμησάσθαι ἄλλοι δὲ, καθάπερ
 ἑαυτοὺς εἰς διδασκαλίαν τῆς δογματικῆς, ἢ
 μείους, ἢ ὀνείρασιν, ἢ ἐπισκόπων, ἢ μοναχῶν
 σιωπῆσιν, ἐδοκίμασαν ἀμεινον ἐπιμαχί-
 σιαί τῶν δὲ ἐκείνων δ᾽ ἡμεῖς καὶ τῶν ἄλλων
 ἢ τῆς ἀφ᾽ ἑσθῆς μελέτην ὁλοκλήρως: ἡμεῖς
 τὸ ἐπίπρην τῆς γαζαίων πόλεως, ὅτι μάλιστα
 προσαγορεύσιν, εἰσάγαγον δὲ σιδαίμασιν καὶ
 τὰ δεχάια πρὸς τὴν θανάσιον, εἰς γὰρ
 σιανισμὸν ἀθρόον πάνθημα μεταβαί-
 αμφοτέρωθεν δὲ αὐτῶν τῆς διδασκαλίας ὁλο-
 κλήρως, πλείους μὲν ἤξισσε, καὶ τῶν
 ἢ πρῶτον ὅτι τὸ χροῖον ἀπίστων, καὶ
 σαντῶν ἐπὶ νόμασιν: τὰ τιμιώτατα τῶν
 παίδων γεγαίρων τὸν ὄπρον διὰ τὴν ἑρ-
 σκείαν ἐκ τοιαύτης δὲ αἰτίας, καὶ κατὰ
 τὴν τὴν ὡδὸν φοινίξιν ἔγνω ἐπιγεγενη-
 ἄς τὴν τῆς βασιλείας ἐπωνυμίαν. Ἄλλα γὰρ
 ἕκαστα συγγράφειν ὅσα ἐν ἑσθῆσι πλεί-
 ῶν δὲ καὶ ἄλλων πόλεων τῆνικαὶ τὰ πρὸς τὴν
 ἑρσκειαν ἠύσμῶσιν, καὶ αὐτομάτως
 Δαλίως μηδὲν ἐπίστασιν, τὰς παρ᾽ αὐτῶν
 ναῦς καὶ ἕβανα καθέλλον, καὶ ἀλλήλους
 καὶ ὠκοδόμησαν.

CAPUT VI.

Κεφ. 5.

Qua occasione, Constantini temporibus nomen
 Christi in unversum orbem permanavit.

Ἐκ ποίας προφασίας, ἐπινοήσασθαι τὸ τὴν χριστιανίαν
 ὄλω τὴν οἰκουμένην διείραται.

Porro cum ad hunc modum per uni-
 versum orbem Romanum amplifi-
 caretur Ecclesia, ad ipsos etiam Barbaros
 religio permanavit. Gentes enim circa
 Rhenum, Christi fidē jam profitebantur:

Πᾶσι δὲ ἀναπᾶσαν τὴν ῥωμαίων οἰκουμένην
 καὶ δι᾽ αὐτῶν βαρβάρων ἠθροσκείαν ἐχέμεν
 καὶ τὰ τε ἀμφὶ τὸν ῥῆνον φιλὰς χριστιανῶν